

№ 1

OKTOOBER

1934

Sisu:

„Töö, mure, laulu vaba kodumaa... — Harald Tam-
mur. / Matthias Johann Eisen'i mälestuseks. — Mein-
hard Park. / Capri — ilusaim ning veetlevaim saar
maailmas. — H. Jänes. / Inimtüüpidest — E. Adamson.
Meie endine õpetaja J Entson. — „Iloli“ toimetus.
Stud. theol. Eugen Lude. — K. Lipping. / Jaapan-
laste usundist ja rahvapärasest kosmograafiast. —
mag. E. Päss. / Kodumaal leiduvatest metsloomadest.
— V. Salve. / Täispööre. — * * * / Sää, kus Põhjalahe
kohiseb... — E. Allik. / Käisin suplemas — Villu T.
Matkamuljeid. — J. V-s. / Kuidas kuskil räägitakse.
— „Eesti Keelest“. / Kirjandus. / Koolielu.

K a a s L. R u m p' i l t.

Albert Kesner.

Kaagvere maastik.

I L O L I

TARTU KOMMERTSGÜMNAASIUMI
KESKKOOLI JA KAUBANDUSKOOLI
AJAKIRI

VI aastakäik

1. oktoobril 1934

N° 1

„Töö, mure, laulu vaba kodumaa...“

laulab laulik me armsast Eestist, me tumedast, lühisuvelisest kodumaast. Tumemeelne on me rahvaski. Ei ole me rõõmud rökatavad, ent ei külasta meid muredki laastava tormina. Ei, vaid mõlemad nad hiilivad hallana... Lühi-kesed on me suvi ja kevad, tuulena möödud on õitseag ja pikk, nii otsatult pikk on pakane paukuv talv oma õõdega ja kuupaistega... Ja tugevad kui Põhjala tammed, sitked kui rabade jändrikud kaskemäändi peavad olema inimesed, kes tahavad elada me kodumaal. Ent tugevaks saab tamm, mis juurib oma juured sügavale maasse, tamm, mis ju noorena omab jõudu — kindlustada oma alust selleks, et tõusta lähemale kõikvõimsale Päikesele.

Nii ka meie noored! Me omame jõudu, kanname enestes ülevoolavat energiat. Seda me suurt jõudu peame kasutama viimse aatomini...

Möödunud on suvi. Kätte on

jõudnud sügis valminud viljanaprade ja raskuses ragisevate õunaaedadega. Jõudnud on meie, õpilaste kohustuste hooaeg.

Üks jõurikkamalt kui teine, täis pakitsevat teostsemistahet ja jõudu, asume taotlema jauneid ülesandeid. Mitte unustada, et need on kohustused me kooli, kodu, vanemate, me eneste ja me Eesti vastu. Teadke, et peate neid täitma innu ja armastusega. Teadke aga ka, et meil on kohustusi meie kõige kallima — TKG vastu. Peame hoidma kõrgel oma kooli au. Teadke, et oleme tuleviku inimesed, kes peavad olema kasuks enesele ja auks oma rahvale.

Seepärast — ksv-d! — tööle isetegevuses! Tööle õpilaskonnas, ringides ja teistes organites! Tööle südamlikkusega, sest teame, et ükski töö pole hästi tehtud, kui ta pole tehtud südamlikkusega, kui pole armastust töö enese vastu!

Algavaks kohustuste hooajaks õnne ja edu!

Harald Tammur.

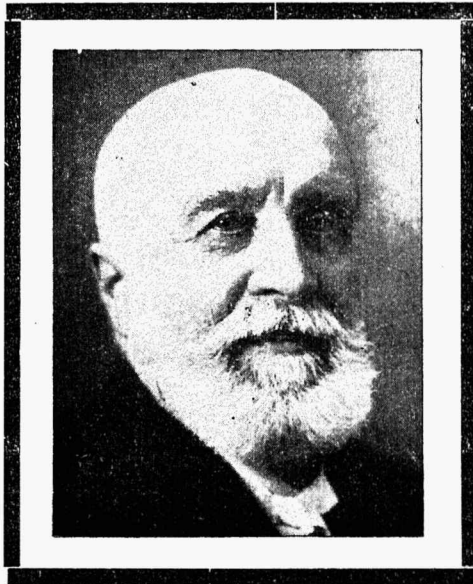
Matthias Johann Eisen'i mälestuseks.

Möödunud suvel varises manalasse meie suurem ja mitmekülgsem teadus- ja kirjamees prof. M. J. Eisen, kelle surm on valusaks kaotuseks kogu eesti rahvale. Prof. Eisen oli väga

tuntud noorte hulgas ja ka meie kooli õpilased võisid teda mõnelgi korral näha oma keskel. Seepärast on meil eriti põhjust meelde tuletada kadunu elu ja teeneid.

M. J. Eisen sündis 16. sept. 1857 Läänemaal Vigala kihelkonnas. Õppis Haapsalu keskkoolis ja Pärnu gümnaasiumis. A. 1879 astus Eisen Tartu ülikooli usuteadust õppima. Üliõpilaspõlves käis ta Eesti Kirjameeste Seltsi saadikuna Soome Kirjanduse Seltsi 50. a. juubelil 1881. a., mille tagajärjel temas tõuseb huvi soome keele ja teaduse vastu. A. 1885 lõpetas Eisen ülikooli, oli Ingeris prooviaastat pidamas ja ordineeriti

rahvaluule vallast. Jakob Hurda kõrval on prof. Eisen meie suurim rahvaluule koguja. Ühes Hurdaga on ta suurendanud meie rahvaluule kogusid niivõrd, et Eesti seisab sel alal teiste rahvaste seas esimesel kohal. Eriti rohkesti on prof. Eisen kogunud muinasjutte, ebausukombeid, rahvanalju, mõistatusi ja vanasõnu. Tema tähtsamad tööd rahvaluule alalt on „Eesti mütoloogia“, „Eesti vanasõnad“, „Eesti rahva mõistatused“, „Kavala Hansu

M. J. Eisen.

hiljem Aunusesse kirikuõpetajaks. Siin tutvus ta karjalaste ja vepslaste olukorra ja keelega. 1888. a. valiti Eisen Kroonlinna eesti-soome-rootsi ja balti mereväe kirikuõpetajaks. Sellel kohal püsis Eisen kuni 1912. a., mil lahkus nõrga tervise tõttu ja asus elama Tartu. Siin teotses ta esialgu mitmes keskkoolis usuõpetajana ja oli „Postimehe“ toimetuses. 1920. a. valiti Eisen Tartu ülikooli rahvaluule professoriks, millisel kohal püsis surmani. Mõned aastad tagasi valiti Eisen ülikooli poolt audoktoriks.

Kirjamehena on prof. Eisen väga produktiivne. Tema sulest on ilmunud teoseid mitmesugustelt aladelt. Kõige rohkem töid on ta avaldanud

ja vanapagana lugu“, „Esivanemate varandus“, „Tõll ja ta sugu“, „Eesti rahvalaulud“ jne. Suurt huvi on prof. Eisen tundnud ka soome rahvaluule vastu. Ta tõlkis soome eepose „Kalevala“ juba 1891. a. eesti keelde. Ta on toonud esimesena oma kirjutisid meie keelde soome laensõnu ja rikastanud sellega eesti sõnatagavara. Ka ilukirjanduslikke töid on ta loonud. Ta on kirjutanud lüürilisi luuletusi, ballaade, näidendeid ja kunsteeposi. Paremad neist on „Kõu ja Pikker“, „Kuldja“, „Kaks kuninga-poega“ jne.

Suuri teeneid omab prof. Eisen karskustegelaseks. Ta on tuliselt õhutanud karskusseltside asutamist ja sel-

gitanud alkoholi kahjulikkust. Tema sulest on ilmunud „Karskusliikumise ajalugu“, mis annab põhjaliku ülevaate karskustöö arenemisest ja on praegu ainuke teos sel alal eesti keeles. Tihti esines prof. Eisen karskuskoosolekutel kõnedega ja avaldas ajalehtedes vastavasisulisi artikleid.

Ka hõimutöös omab prof. Eisen silmapaistvat kohta. Ta on andnud kahes osas välja teose „Eestlaste sugu“, kus kirjeldatakse soomesugu rahvaste olukorda ja arenemiskõrgust. Hõimuaktustel on esinenud prof. Eisen sagedasti kõnedega.

Nii omab prof. Eisen teadusliku töö suhtes silmapaistvat kohta eesti kultuuris. Olles kõrges vanaduses, püsis Eisen siiski kuni surmani teoja loomisvõimelisena. Ta teotses väga paljudes seltsides ja käis väga tihti mitmesugustel koosviibimistel ja aktustel esinemas. Seejuures püsis ta aga vaimselt värskena ja ei kaevanud kunagi väsimuse üle. Ta vaim oli noor surmani.

Noorte ringides oli prof. Eisen väga lugupeetud ja populaarne. Tihti võttis ta osa noorte huviõhtutest ja aktustest, esinedes sääl oma huumoriküllaste kõnede või mälestistega või kandes ette oma luuletisi. Ka meie õpilaskonnas esines prof. Eisen mõnel korral. Mäletame veel väga selgesti seda karskusringi huviõhtut möödunud õppeaasta sügisel, kus prof. Eisen esines kõnega meile, noortele, pannes meile südamele oma karskusveendumuses kindlaks jääda. See oli tema viimane esinemine meie koolis.

Veel oli meie kooli noortel „Iloli“ kevadnumbris võimalus lugeda tema õhutavaid ridu, milles ta kutsus meid üles vanavara kogumisele.

Nüüd ei või me enam näha seda hallpäist noort oma keskel. Kuid tema mõtted elagu meie keskel edasi ja tema soovid leidku teostamist. Tema teod jäävad eesti ajalukku igavesti püsima.

Mälestus M. J. Eisen'ist ei kustu noorte südametest iialgi!

Meinhard Park.

Capri — ilusaim ning veetlevaim saar maailmas.

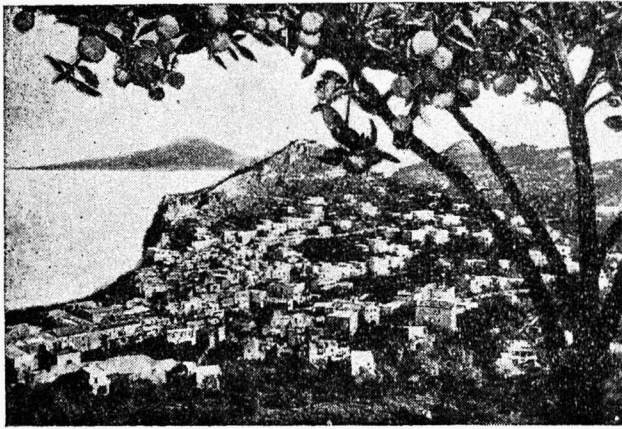
Pärast seda, kui olime roninud Vesuuvi, selle rahutu ning julma vulkaanihiiglase turjale, kes on toonud hukatust kogu ümbrusemaale, ja pärast seda külastanud Pompeid, seda kunagi nii uhket vanade roomlaste linna surnukeha, mis on kaevatud välja Vesuuvi palavast embusest, sõidame järgmisel hommikul vara autol Sorrentosse, kaunisse rannalinna, umbes 40 km Napolist lõuna pool. Tee kulgeb otse mööda Vahemere kõrget kallast. All sügaval sätendab sinine meri. Rand on palistatud valgete ning lõunamaiste majadega. Punased katused nagu mütsid. Kaugel sirutub püramiidina õhku kaheküüruline Vesuuv, lõppedes suitsujoaga. Tee aga lookleb mägesid mööda edasi,

ületab kuristiku, tõuseb mäeharjale, laskub siis taas alla. Kuni jõuame Sorrentosse, tollesse idülsesse merilinna. Vaatleme ärkavat tänavaelu. Naine tuleb vastu, hoides suurt saiakorvi pääs, mis püsib sääl iseendast, ilma et vajaks käte abi. Mööduvad heinu kandvad eeslid. Väike loom kui upub heinakoormasse. Ainult pää ja jalaotsad paistavad. Mööduvad hobusemehed. Vankril on hii-gelkõrged rattad. Juht ise on võtnud ülal vankris mugava asendi. Lebab ja suitsetab pikka piipu, kaitstud kõrvetava päikese eest varjuga, millega on varustatud kõik Itaalia kahe-rattalised vankrid. Tulevad vastu ka mitmehobuselised rakendused, nende järel vanker, milles aset võtnud ligi

paarkümmend inimest, suuri ja väikesi. Nagu tõeline potikoorem. Tänavaaäres aias aga naeratlevad oranžid apelsinid ja kollased sidrunid.

Palkame laeva, millega sõidame Sorrentost Caprile. Laeva eest küsitakse 350 liiri. Pakume 250. Ja kui pöörame bussi ringi ja ähvardame tagasi sõita Rooma, võetakse me tingimused kohe vastu. Oleme viibinud juba üle kahe nädala Itaalias ja tunneme itaallase iseloomu. Sõita

Rooma ajal on ta olnud tseesarite puhkekohaks väsitavast ning tüütavast poliitikatööst. Keiser Tiberius on lasknud ehitada siia suurepärase suvila, millest on säilinud praeguseni varemed. Ka meie päevil on see saar säilitanud oma võlu. Paljud maailma kärast tulpinud on tulnud siia üksikule saarele unustama olnud ja leidma rahu. Nii näidati meile üht kaunist maja, mille ehitanud Axel Munthe, kuulus rootsi arst. Ta on

Capri.

on mugav, kuigi hakkab piserdama vihma. Tuju see kellelgi ei riku. Silmitseme sinist merd ja eemalduvat randa. Siis võtame seisukoha laevaninna ja laulame eesti laule. Varsti aga tuleb laevalaele ka Itaalia laevapoiss ja nüüd kuuleme ehtsaid itaalia barkarooli. Imetleme tema kaunist häälematerjali. On ilus sõita. Meie ümber on imesinine meri, nagu kõik lõunamaa veed. Juba paistabki eemalt Capri. Aga veel kulub pool tundi, enne kui randume Capri sadamas.

* * *

Capri — see on kõige heledama päikese ja kõige kõrgema taeva saar sinisises Vahemeres. Capri — see on kõige ilusam ja kõige veetlevam saar kogu maailmas. Juba vanal

valinud just selle kauge saare endale koduks pärast vahelduvat ning kirjut Pariisi elu. Siin on ta kirjutanud ka oma ülihuvitava ning paljudesse keelisse tõlgitud raamatu „San Michele“, milles ta vestab sellest kaunist saarest ja oma vaheldusrikkast elust.

* * *

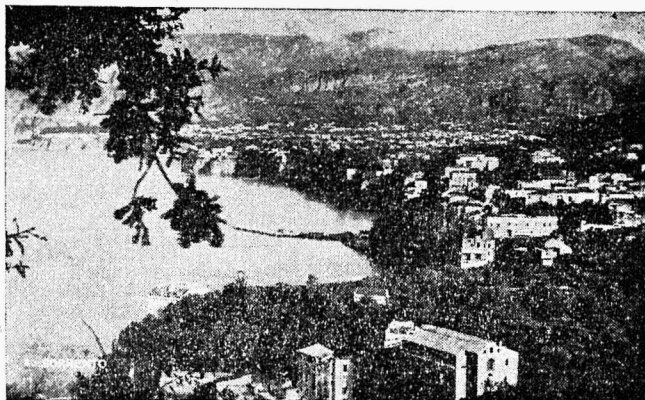
Tõuseme mööda köisraudteed üles Capri külla. Ja imetleme saare looduslikku ilu. Capri — see on hiigelkaljutükk kesk merd, järskude, peaaegu püstloodis merre kukkuvate servadega. Kõrgetele kaljurahnudele on püstitatud suvilaid ja paleesid. Ja nende majade palkoneilt avaneb võrnatuid vaateid saarele ja merele. Rooma mööda kõrgeid mägesid ja leiame ikka uusi ilusamaid vaateid. Äkki aga seisatume kuristiku äärel ja koh-

kume tagasi. Kogume end jälle ja silmitseme rahulikult all mitmesaja meetri sügavuses lainetavat sinist merd. Sääraseid kuristikke on saarel rohkesti.

* * *

Hulgume mööda Capri küla tänavaid. Tänavad on kitsad ja viivad ülespoole, kuna küla asub mäeveerul. Tulevad vastu pakikandjad, sõimlevad itaalia keeles, kui neile ei märka teed anda. Vastame neile puhtas eesti keeles ja kõrgendatud hääles.

Azuurne grott! Oleme kuulnud sellest juba enne Itaaliat. Laev sõidab järsu kaljuseina alla. Paadimehed, kes tiirlevad kogu aeg kui kajakad meie laeva ümber, tulevad laeva juurde ja võtavad igaüks oma paati kaks uudishimulikku. Siis sõutakse kiires tempos groti juurde. Kaljuseinas on väike avaus. Paadijuht käsib meil istuda paadipõhja ja kummardada pää alla. Kuulame sõna. Nüüd liugleb paat läbi kitsa avaase grotti... Oleme sattunud tõelisse muinasriiki. Oleme kujutlenud grotti

Sorrento.

Eeslid suurte koormatega seljas kõnnivad mööda neidsamu tänavaid; nendega tuleb seltsimehelikult jagada teed. Need on aga üldiselt väga rahulikud loomad, igatahes palju külmaverelisemad kui pakikandjad inimesed. Kahel pool tänavat kasvavad apelsinid ning sidrunid ja viinamarjad ilutsevad pää kohal. Tarvitsed ulatada käe ja pihku jääb täisküps apelsin. Juba pistabki eidekene pää üle aia ja pakub sulle kobara häid, väga küpsi apelsine müüa naeruväärt odava hinnaga. Ostadki selle — ja küll need maitsevad!

* * *

Juba oleme kõik sadamas laeval, see hiivab ankruga ja nüüd sõidame sinist koobast vaatama.

ilusana, veetlevana, ent muljet, mille ta jätab esmakordselt ta küllastajasse, ei suuda keegi aimata. See on uhkem ja säravam kui ükski kunstlik palee. See on looduse poolest loodud kummaline loss, kus mäehaldjad peavad oma koosolekuid. Selles sinises koopas hakkad uskumagi vaimudesse ja saab mõistetavaks nende päratute maaluude rikkuste olemasolu, millest oled kuulnud lapsepõlves.

Vesi, millel ujub paat, on sinisest sinisem. Katsud seda käega ja ei taha uskuda oma silmi. Päikese kiired tungivad läbi merevee koopasse ja muudavad selle sisemuse unistavalt hämaraks. Ja muinasjutt on täielik, kui itaallastest saatjad avavad oma häälepaelad ning toovad kuuldavale imekauneid itaalia rahvaviise. Kõik

hääled kajastuvad kümnekordselt koopa laestikkudelt ja võlvistikkudelt ja muudavad selle sulavamaks ning mõjuvamaks sümfooniaks.

Tahaksid unustada kõik olnu, jätta välisilma ning jäädagi siia vaimude riiki. Aga juba on lõppenud muinasjutt, juba on vaikinud kaunis laul, juba liugleb paat ja kannab su läbi kitsa avause tagasi argiilma.

Nähtu jääb aga igaveseks meelde. Oled näinud seda, mida kunagi ei aimanud. Oled viibinud vaimude vahetus ligikonnas. Oled teinud nagu lepingu nendega ja tunned kui mingit kutset tagasi sinna ebatõelisse muinasmaale.

Päike paistab jälle, meri säteandab,

kui jätame jumalaga Capri ja purjetame tagasi Sorrentosse. Kõik reisijad on vajunud mõttesse, igal on tegemist nende muljetega, mida on hangitud õhtusse kalduva päeva jooksul. Kaugel võidurõõmutseb Vesuuv, keegi aga ei pane teda enam tähele. Keegi ei märka ka rannalinna Sorrento ilusaid valgendavaid majakobaraid. Päike hakkab loojuma ja kuldab mere muinasjutuliseks doogaks. Meri on vaikne. On kuulda vaid laeva mootori ühetoonilist surinat. Juba kaob päike silmapiiri taha. Kui jõuame tagasi Sorrentosse, varjab ümbrust tintjas öö. Ruttu saabub lõunamaal pimedus.

H. Jänes.

Inimtüüpidest.

Moto: Tunne iseennast.

Iga inimene on muidugi omaette tervik, kuid mõnede väljapaistvamate omaduste järgi võib inimesi liigitella tüüpidesse. Oleks hää, kui meie seda liigitelu juba varajasemas lapseas võiksime toime panna. Sel juhul ei tarvitseks teha seda eksisammu — anda inimesele enne üldharidust ja siis alles hakata teda kutseks ette valmistama.

E. Spranger oma raamatus „Eluvormid“ esitab meile inimtüüpe või nagu ta ise nimetab „inimvorme“, „eluvorme“, kus liigituse aluseks on võetud inimese kalduvused mõneks elukutseks, vastavalt tema suhtumisele väärtustesse. Neid tüüpe on Spranger'il kuus. Need ei esine alati puhtalt. Püüan tuua igaühe kohta iseloomustuse, arvestades päämiselt põhijooni, mis teda valitsevad.

I. Teoreetiline inimene. Sellesse tüüpi kuuluvad need, kes on juhitud tungist kogu maailma olemist objektiivselt tunnetada. Inimene huvitab teda ainult vaatlusobjektina. Ta on külm, kaine, asjalik, mõistlik (teadusemees, õpetlane).

II. Fantaasia-inimene ehk esteetik. Selle tüübi alla kuuluvad kunstnikud, kes mitte objektiivselt ei mõtle, vaid kes püüavad anda subjektiivse tähenduse esemetele. Sel ajal, kui teoreetiline inimene vaeva näeb asja sisu kindlakstegemisega, maadleb kunstnik vormiga, mis ta kujutatavale esemele anda tahab. Ta otsib igalt poolt esteetilisi elamusi, samuti on talle iga teine inimene esteetilise naudinguga objektiks. Ka võib tal puududa õige arusaamine tõelisusest.

III. Ökonoomne ehk majandus-inimene. Ta püüab võimalikult vähese jõukulutusega võimalikult palju saavutada, vara koguda ja seda kasulikult tarvitada. Toonitab teaduse kasulikkust. Majandus-inimene hindab vähe kunsti, fantaasiat. Ta on sageli egoist, kes ei tunne kaas-inimeste vastu osavõtlikkust. Siia kuuluvad näit. kaupmehed.

IV. Võimu-inimene. Võimu-inimene tahab teisi (päämiselt täiskasvanuid) juhtida; ta püüab sageli oma omapära teistele päälle suruda. Ta peab võimu ülimaks hüveks. Võimu-inimene on sageli üleolev; tun-

Meie endine õpetaja J. Entson.

Tänavu sügisel koolitööd alustades ei leidnud me enam eest oma armsat kasvatajat Joann Entson'i. Ta oli suvel lahkunud koolipõllult, et veeta vaikselt oma vanaduspäevi. J. Entson'iga oleme kaotanud ühe oma kooli lugupeetud ja armastusväärse õpetaja, kelle vahekord õpilastega oli alati soe ja sõbralik. Tema lihtsus ja otsekoheus avaldasid kasvatavat mõju noortesse. Jäävad püsima ilusad mälestused tema tundi-dest. TKG ja KK õpilased soovivad vanale töömehele õnnelike ja rahu-likke vanaduspäevi!

„Iloli“ toimetus.

neb rõõmu, kui teda kardetakse. Sii kuuluvad inimesed, kelle elu on juhitud valitsemispüüdest, sageli ka auahnusest.

V. Sotsiaalne inimene. Seda inimest valitsev seadus on armastus inimeste vastu, ohvrimeelsus ja abiandmine neile, kel seda abi on vaja. Tal on tarvidus teiste järele; ta püüab teistes väärtusi elustada. Teistele elades, teisi teenides leiab ta elumõtte. Sotsiaalse inimese maailmavaateks on: inimene pole enda pärast maailmas, vaid selleks, et ta end täiendaks kaasinimeste täiuslikuks saamiseks. Mitte isiklikule minnale vaid inimsoole — need juhtmõtted on sotsiaalse inimese elumõtteks. Sõna ja tegu peavad olema üks! „Õnne saavutame, elades teistele“, ütleb Leo Tolstoi, see inimsõber, kes kogu oma elu ohverdas sellele veendumusele. Selliselt suhtub elusse sotsiaalne inimene. Ta on idealist. Kohusetruudus ja eeskujulik eluviis esinevad temal nagu religioosnelgi inimesel. Kuid esikohal seisab ar-

mastus kõikide, eriti aga rõhutute, kannatajate, vaeste vastu.

Sotsiaalsesse tüüpi kuuluva inimese põhitungiks pole tunnetamine ega kujundamine, vaid puhas armastus ühenduses solidaarsuse-tunde, aitamise ja ohvrimeelsusega teiste kasuks.

VI. Religioosne inimene. Teda juhib püüetes kõrgem vaimne kooskõla, harmoonia kõige olemasoleva vahel. Kogu tema elu on enese ärasalgamine.

Religioosne inimene viib iga sammu ühendusse üldise elumõttega — jumalusega. Ta on kindel selles, et jumal oma sõnaga mõjub. Et ta püüab iga tegevust kõrgema väärtusega ühendada, sügavama elumõttega kooskõlastada, seepärast omab ta sageli vähe arusaamist kunstist ja fantaasia-tegevusest. Et ta elumõtet ja eesmärki säälpoolsest maailmast otsib, siis hindab ta vähe siinpoolset tegu ja reaalsel maailma. Elukommetes ja kohusetäitmisel on ta eeskujuks teistele. Ta leiab teiste poolt austust, harvemini aga armastust.

E. Adamson.

Stud. theol. Eugen Lude.

In memoriam.

Su ümber on sõprade leinai koor,
Sa nende südamen igavest noor
Said ruttu ju Jumala linna.

Kui kevade kohises õitsvais sirelipõõsais ning noorte südameis tormlesid kaunid tulevikuunistused, saabus uskumatu ja kurb teade — Eugen Ludet ei ole enam. Varakult

jätkus tal küllaldaselt aega osa võtta ka Eesti Üliõpilaste Seltsi elust. 1934. a. veebruaris oli E. Lude sunnitud ajutiselt katkestama õpinguid ning juba märtsikuu esimestel päevadel marssis kadunud töömees Tapal soomusrongi rügemendis, tääk vool ja püss öial. Töötasin veel vii-

Eugen Lude †

varises manalasse püüdlik töömees ja hää sõber. Jäävad vaikselt seisatama lahkunu lähemad sõbrad, kummardub valusas leinas Kommsrtsgümnaasiumi XI lend armsa kaasvõitleja kalnu ees.

Stud. theol. Eugen Lude sündis 24. aprillil 1913. a. Venemaal Liigovos, kus veetis oma noorusaastad. Eesti Vabariigi algpäevil siirdus ta ühes vanematega Venemaalt Eestisse ning asus Tartu elama. Õppis Tartu linna XV algkoolis ja hiljem Treffneri ja Kommertsgümnaasiumis, mille lõpetas 1933. a. kevadel. Avaldades juba keskkooli-põlves suurt huvi usuliste küsimuste vastu, astus Lude ülikooli teoloogiat õppima. Töötades täie energiaga stuudiumitöö kallal,

masel lahkumishetkel teda rügemendis külastada, kuid saatuse karm käsi röövis sõbra varem, kui suutsin lubadust teostada.

Kadunu oli hää sõber, oskas kaasa tõmmata ja vaimustada kaasvõitlejaid. Ja eriti hinnatav tema juures oli seltsimehelikkus ning südamluk lahkus.

Keset päikesepaistelisemat noorusaega kustus raske kannatuse järele ustav sõber, armas kaasvõitleja, kellest veel palju oodata võis. Tühjaks jääb tema koht, asendamatuks meie keskel. Tuleme kokku anno 1938 teisel suvistepühäl. Ei tule meie keskele enam iialgi see, kellega aastaid koos töötatud, muresid ja rõõme ühiselt jagatud.

Raske ning valus on seista kalmu ääres, milles igavese puhkepaiga leiab lahkunu, stud. theol. Eugen Lude põrm. Kurbtõsiselt seisavad värisevad noored kased ja puistavad kaduvikulist lehekulda Sinu kalmule. On

möödunud Sinu surmast kuid. Aga kaunis mälestus Sinust, armas sõber, hää koolivend, kisub ikka veel leinapisarad silma ja tahtmatult libiseb küsimus huulile — miks ei ole Sind enam.

K. Lipping.

Jaapanlaste usundist ja rahvapärasest kosmograafiast.

Küsiks keegi: „Kas jaapanlased muiste tundsid taevakehade liikumise süsteemi? Kas nad kujutasid tähti kehadena ja maailmaruumi lõpmatusena?“ — Vastus oleks muidugi eitav. Aga kuigi jaapanlased muiste ei tundnud taevakehade liikumise süsteemi maailmaruumis, esines neil ettekujutus nende kehade suurusest ja omadusist. See oli nn. jumalate süsteem, mida nad ette kujutasid taevakehadena.

Vana, primitiivne jaapanlaste *šinto*-usk, mis oma puhtal kujul säilis kuni VI sajandini, põhjenes looduse jõudude kummardamisele. Pääjumaluseks oli selles süsteemis naisjumal *päike* või *Amaterasu*, kellest põlvnes hiljem esimene *mikado*, s. o. maavalitseja-imperaator või käskija. Selle tõttu on kõik Jaapani valitsejad-imperaatorid jumalikust soost ja ühtlasi rahva ülempreestrid.

Jumalanna *Amaterasu* kõrval, mis sümboliseeris suurimat ja kõrgeimat taevakeha — päikest, oli veel *šinto*-usu järgi hulk teise järgu jumalaid. Tuult sümboliseeris *tuule*-jumal, kõuet *kōue*-jumal, kuud *kuu*-jumal jne. Kõik need jumalad allusid päikese-jumalanna *Amaterasule*, mis tuletab elavalt meelde tervet kosmograafilist päikese-süsteemi.

VI sajandil valgus hiinlaste kaudu üle Korea poolsaare *budha*-usk Jaapanisse, mõjutades silmapaistvalt nende kunsti, kirjandust ja isegi poliitikat. Praegusel ajal mõlemad religioonid nii *šinto*- kui *budha* püsivad üheaegselt maal ja isegi teatud määral on

segatud üksteisega, kuigi põhilustes neil uskuldel ei ole midagi ühist. Samuti on Jaapani *budha*-usul vähe sarnadust India *budha*-usuga, kuna lugematud sektid on muutnud selle usu tundmatuseni. Jaapani nn. uus *budha*-usk on säilitanud nagu kreeklaste vana mütoлогия rohkesti muinasjutte jumalatest.

„Kogu Jaapani saarestiku löid muistendi järgi kaks kõrgemat olevust: *Izanagi* ja *Izanami*. Päikese jumalanna *Amaterasu* sündis maailma looja *Izanagi* pahemast silmast. Jumalanna *Amaterasul* oli vend *Suzano*, kes sündis *Izanagi* paremast silmast. Õde *Amaterasu* ei saanud vennaga läbi ja kartes teda, peitis ennast sügavasse kuristiku lõhesse. See oli suur meeletus *Amaterasust*, kuna selle järgi terve maailm jäi pimedusse. Hulk jumalaid ja jumalannasid tulid siis selle kuristiku lõhe juurde, mangudes *Amaterasut* välja tulla oma peidikust. Jumalad hakkasid sääli tantsima ja laulma. Sellisest laulust ja mängust üllatatud päikese-jumalanna katsus kuristiku sügavast lõhest välja vaadata. Seda märgates keegi jumalatest asetas tema ette peegli. Nähes oma suurepärasest palet peeglist, otsustas *Amaterasu* lõhest välja tulla. Selle järgi helkis valgus uuesti maailmas.“ Vastav muistend sarnleb motiivelt väga lähedalt Kalevala päikese-päästmise laulu põhimõttelt sama sisuga.

Päikese-jumalanna *Amaterasust* on väga palju kujutusi Jaapani kunstis,

mis asetsevad kirikuis. Üht tema kujudest peetakse nii pühaks, et ainult kõige pühamad vaimulikud ja *mikado* pere liikmed võivad vaid minna sellesse ruumi, kus kujutus asub. Kujutust ennast aga pole keegi kunagi näinud! See on mähitud siidkotti ja asetatud küpressipuust kasti, mis seisab suurel alusel ning valgest siidist katte all. Sajandist sajandisse on see kast *Amaterasu* kujuga selle *mikado* tütre hoole all, kes on jäänud neitsiks. Kuid isegi see neitsist-*mikado* pole millalgi näinud püha *Amaterasu* kuju, kuna puhul kui vana siidkott, milles kuju hoiti, kõdunes, pidi kuju hooldaja avamatult vana koti uue sisse õmblema.

Budha-usuga koos on toodud samuti uusi jumalaid Jaapanisse. Väga populaarne sellistest jumalatest on *Amido*, s. o. lõpmatuse, valguse jumal. Tema kujutuse eriliseks tunnismärgiks on kõhul olevad käed ristati asetatud

sõrmedega, mille juures pöidla otsad puutuvad teine-teisega kokku. Kuulus on samuti *Daruma* „jalutu“, kellega ühenduses on tee saamise legend.

„Kord juhtus et *Daruma*, laskudes vaatlema ilmalõpmatust, ei jaksanud ennast virgena hoida ja uinus üheksanda aasta lõpul. Ärgates vihastas ta nii oma kinnivajunud laugude pärast, et löikas nad. Vaevalt said *Daruma* silma-laud puutada maad, kui samal hetkel kasvasid juured, võrsusid võsud, mis kattusid lehtedega. Vana *Daruma* vaatas kõike seda sellise imestusega, et vaevalt usuks oma silmi! Sel ajal tuli tema juurde *Budha* õpilane ja ütles, et ta korjaks selle taime lehed, kuivataks nad ja valmistaks sellest joogi. *Daruma*, katkudes lehti, toimis nii, kuidas temale oli öeldud, ja laskudes taas oma vaatlemisesse, millalgi enam ei uinunud. Selline jumalate korraldusel valmistatud jook oli tee“

Mag. E. Päss.

Kodumaal leiduvatest metsloomadest.

Õilsamateks metsloomadeks Eestis peetakse hirvlasti — põtra ja metskitse.

Põder on ja jääb meie metsade uhkuseks. Põtrade arv on olnud aastate jooksul lähedases seoses meie kodumaa ajalooliste vapustustega. Saksa jahikirjanduse andmete järgi on möllanud 1751. a. Saaremaal põdra põrnatõbi, mille tagajärjel hävisid põdrad viimseni. Põtrade arvu kahnemisele mõjus suurel määral 1905. a. revolutsioon, kuna sel ajal neid õige rohkesti hävitati. Enne 1905. a. arvati Liivimaal 1500 põtra olevat, päale sõda aga arvati, et neist ainult pooled järgi on jäänud. Rohkesti hävitati neid ka maailmasõja ja vabadussõja päevil. Kuid täieliku jahikeelu tõttu on neid jälle võrsuma hakanud. Praegu loetakse põtru meie metsades 126, päale selle läbikäijaid 105.

Põdral on ajaloo kestel olnud väga müstiline kuulsus. Juba Caesar kirjutab, et põder puhkab puu tüve najal. 17. sajandi lõpul väitis prantsuse teadusmees Perlingins, et põder ärritava langetõve all kannatab. Haigusest vabanevat ta siis, kui parema tagajala sõra vasakusse kõrva saab asetada. Põdranahast vesti peeti kuulikindlaks, millist ka Gustav Adolf olevat kandnud. Põdrarasva tarvitati varem tihti arstirohuna mitmesuguste haiguste vastu. Tänapäevalgi arvatakse, et põder hõljuvatest rhamülgastest üle läheb küllili heites ja jalgadega sõudes.

Eriti huvitav nähtus põdra juures on igaaastane sarvede vahetus. Iga uue vahetusega suureneb sarvede ilu ja kasv. Sarvede vahetus on pidevas ühenduses põdra sugueluga; sõjariistaks on sarved ainult jooksuajal, paar kuud, kuna päale selle, vanema-

tel detsembris, noorematel jaanuari alul, kattenahk kuivab ja põhimik tõukab sarve maha. Veebruarikuuks areneb sarvel uus põhimik ehk „Rosenstücke“, nagu seda sakslased ilustatult nimetavad. Ülima iluduse ja suurima tugevuse omandavad sarved aga augusti lõpus, mil sarv 30—40 sm pikk ja 4 sm jäme on. Kanadas leiduvail hirvlasil ulatub sarve pikkus kuni 2 m-ni ja raskus 35 kg-ni.

Jahimehele on põder kuri vastane, kelle kohta on loodud vanasõnagi, et põdrajahile minnes tuleb kaasa võtta surnukirst, kuna karujahile aitab voodistki. Varasematel aegadel aeti neid taga koertega või suuskadel, kuni põder edasi ei pääsenud ja jahimehe ohvriks langes. See meetod on praegugi Siberis säilinud. Mõnel pool oli kombeks põtra libedale jääle kihutada, kust temast kergesti jagu saadi. Saare vallast, Simunast ja Iisakust on säilinud teated, et põdra rajale asetati puu loogana, mille külge kinnitati suur nuga. Kui põder rada mööda sammudes vastavalt rajale seatud nõõri puudutas, langes nuga talle selga. Rohkesti praktiseeriti ka põdra püüdmist salaaukude abil.

Kuna põder kuulub meie metsade haruldasemate loomade hulka, siis on ta Metsade Päävalitsuse kaitse alla võetud.

Metskits on meile elama asunud hilisemal ajal. Usaldusväärsemate andmete järgi on metskitsed 1795. a. Poolast Kuramaale tulnud ja säält 18. saj. esimesel veerandil üle Düüna jõe tungima hakanud. Nende levingu piireks on Soome laht ja Põhja-Jäämeri. Samuti nagu põder, on ka metskits olnud valulapseks sõjaaastail. Rohkesti on hävitatud neid sõjaliinil, nii Vene, kuid peamiselt Läti sõdurite poolt, kust neid koormate viisi linnadesse saadeti. Praegu on metskits meie kodumaal Metsade Päävalitsuse kaitse alla võetud, mille tõttu nende arv 10000 pääle on kasvanud. Metsade Päävalitsuse erilisel loal on võimaldatud üksikute vanemate sokkude laskmist kõrgemaile metsaametnikele

30 kr. eest. Suuremaiks vaenlasiks metskitsedele on tänini hulkuvad koerad ja salakütid. Omavolilise metskitse laskmise trahvitaksiks on ette nähtud 250 kr. ja põdra laskmise eest — 500 kr.

Määr asub meie metsades rebase koobastes, nagu seda rahvas tihti ütleb. Kuid tõeliselt on koobaste meister ja peremees määr. Määral on sea moodi pää, ninast üle pää ulatub must vööt. Kõrvad on tal valged, selg kollakas hall, segamini mustaga, jalad ja alumine pool mustad. Sügisel külmade tulekuga poeb määr pessa talveunele, mis vältab kuni märtsi keskpaigani või lõpuni. Mõnikord tuleb ta ka jaanuaris välja jooma ja toitu võtma. Määr toidab ennast juurtega, putukatega, tõukudega, vihmaussidega, munadega, lindude ja jäneste poegadega, hiirtega, muttidega, ussidega jne. Toidule läheb ta pääle päikese loojaminekut ja teeb mõnikord kaunis pikki reise. Teda püütakse valvates augu juures, kus ta elutseb, või aetakse ta taksikoertega või kaevatakse aukudest välja.

Ilves on meie metsades haruldane loom. Ta elab suurtes põlistes metsades, alati üksikult ja on suur põtrade, kitsede ja teiste loomade vaenlane. Hüppab, ronib ja ujub väga hästi, kuulmine ja nägemine on hästi arenenud, kuna ta haistmine nõrk on. Ilves — see on lihtsalt suur metskass, umbes $\frac{1}{2}$ m pikk ja 40 naela raske. Ta vaade on metsik, ülemise moka pääl asuvad pikad vurrud, mõlemal pool pääd on pikk karv, mis põskhabeme moodi välja näeb ja tema näole eriti metsiku ilme annab. Küüned on tal peidetud päkkadesse nagu kassil.

Ilvese jahti peetakse püssiga ja hää koeraga. Koera nähes põgeneb ilves puu otsa. Laskma peab teda tingimata pähe või südamesse, et surm oleks silmapilkne, sest vastasel korral, olles haavatud, on ilves väga hädaohtlik.

Pääle harilikku ilvese leidub veel nn. sooilves. Ta on esimesest palju vähem, elab mereranna ligidal soostu-

nud metsades, kus kasvab pilliroogu. Ta käib talvel ka kanu ja tuvisid püüdnud. Tema nahk on ilus, vöödi-line nagu tiigril ja oma harulduse tõttu ka väga kallis. 1933./34. a. and-

mete järgi oli meie metsades 18 läbikäijat ilvest, nendest 11 Viru ja 4 Pärnumaal. Ilvesed rändavad meie metsadesse Venemaalt. (Järgneb.)
V. Salve.

Täispööre.

(Järg).

Tütarlaste poolel on vaikssem. Mõningad tütarlastest — „vabakuulajad“ — valmistavad suure hoolega järgmist tundi ette, teised on aga süvenenud naissoole nii armsasse ajaviitese, jutuajamise. Kuidas seda teha vaikselt ja huviga! Ainult mõni tormikam naeruhoo pääseb läbi pihkude kaugemale.

Õpetaja aga läheb kava järgi edasi. Teda vist see ei huvita, kas keegi ülesannetega toime suudab tulla või mitte. Et tund hakkab lõpule jõudma, kirjutab ta tahvlile õpilastele kodused kirjalikud ülesanded, mis koosnevad mõnest sõnade pööramisest või käänamisest. Karl võtab klade, ühele puhtale leheküljele joonistab ta küllalt vilunud visetega „Prantsuse keele jaoks“. Sinna kirjutab ta ülesantud sõnad. Kirjalikud ülesanded peab ikka ära tegema, kuna hinnang tunnustustele tuleb just viimaste järgi. Saagu need siis kas teiselt maha „pekstud“ või ise ära tehtud.

Uniste liigutustega asuvad õpilased päälle kella helisemist klassist lahkuma. Korrapidajad avavad aknad, kust paar, juba õues olevat poissi lund sisse hakkavad loopima.

Mänd läheb alla koridori, milline on hämar kui koobas. Õpilased ei taha säält üles saali minna, kuna säält on hää õppida, lonkida, raamat peos, koridori mööda edasi-tagasi. Sinna koridori tuleb korrapidajaks keegi nooremaist meesõpetajaist. Ta on pikk, laiaõlaline, spordimehelikult väga vabade liigutustega. Eraelus ja seltskonnas olevat ta väga „ladna“ mees, kuid tunnis teeb sageli tohtu kurja näo, seda muidugi siis, kui juh-

tub midagi. Ja kui midagi „juhtub“, siis muidugi ei jäta tema seda õpilast nuhtlemata, kes süüdi on. Tavaliseks karistuseks on see, et ta oma taskuraamatusse viimasele leheküljele märgib süüdlase nime üles. Kuid õpilaste seisukohalt on see hää, et ta märgib seda ainult viimasele leheküljele ja on oma „kiidu-karistuse“ raamatus „nuhtluse“ ärateeninute jaoks ühe lehekülje jätnud. See leheküljeks on aga ammu kõige tihedamalt täis kirjutatud ja „juurdetulijaid“ kirjutatakse vaid teiste otsa — niisama hirmutamiseks. Pole tema asi, et säält päälle kriipsuderägastiku midagi näha pole. Kuid õpetamismetod on tal võrratu, soovib vist iga puupääd oma aines „heledaks“ teha.

Aga all klassides on mõned õpilased alles klassis. Muidugi muudavad peatselt nende nimed õpetaja numbriraamatu viimase lehekülje tsipa kirjumaks.

Viimases koridori otsas asub uks, milline viib nn. „poiste vabariiki“. See on nimelt ruum koolimajas, mis on määratud vaid poistele: Sinna suububki Karl.

Sinna ruumi kogunevad poisid igasuguste poiste omavaheliste asjade klaarimiseks ja plaanide pidamiseks. Näiteks kui paaril „vuntsil“ on omavahelised bilansid sassis ja sedamoodi sassis, et õigust ei saa muidu kätte kui rusikaga, siis tehakse sedagi, et valitakse suur vahetund, tulakse sõbramehelikult sõpradega sinna kokku, kuulatakse, kuidas tüli tekkinud, ja kui vajalik, lastakse „pooled“ kokku. Et keegi vahele läheks, jumalhoidku, seda ei tohi sündida.

Muidugi kasutab kumbki siis ka juba aega ja võimalust täiesti oma huvides, ja vahel on väga soovitatav, et araverelised ei satuks löömingut päält vaatama. Ei saa aga vahetunniga

asju joonde, tähendab, ei selgu, kumb on ülekaalus, ehk valitseva arusaamise järele, kummal on õigus, jätkub „selgitamine“ kindlasti järgmisel vahetunnil. (Järgneb).

Sääl, kus Põhjalahe kohiseb . . .

Muljeid IV-b kl. ekskursioonilt Põhja-Eestisse kevadel 1934.

Oma silm on kuningas. Sellisele veendumusele oli jõudnud kindlasti IV-b kl., kui ta kõik oma diplomaatilised anded abiks võttes sai reisiloo. Raha oli ka talve jooksul niipalju kogutud, et panna korralikul veoautol rattad käima. Ja mis võib sel juhul veel takistada energilist ettevõtet, kui on päälegi suudetud virguda varahommikusest unest ja mahukate reisi-kompsudega jõutud kooliõuele. Siin püüab igaüks ennast paigutada võimalikult mugavasti autosse. Kuid mõnel tuleb ka paratamatult „tolmuimejaks“ jääda, s. t. istuda auto viimasel istmel. Kuid niisugused väikesed ebamugavused tähendavad siiski vähe, kui mõtled, et ees seisab kolm matkapäeva, kus iga minut ja tund toob uut, seninägematut. Varahommikune värske tuuleõhk kosutab su meeli, et sa suudaksid vastu võtta ja tajuda kõike seda, mida silm näeb ja kõrv kuuleb.

Kui talve jooksul on kogutud teoreetilist vaimutoitu, siis kevadisel ekskursioonil näed otse oma silmaga seda, mida õppeaasta vältel õpitud ja omandatud. Eriti maksab see käesoleva ekskursiooni kohta. Võime näha loodusimesid, aga ka kohti, kus loodus on vaeslapse osas; inimeste võimast teotsemist tehnikasaavutiste, vabrikute näol.

Esimest suuremat huvi pakub Alutaguse metsade vöö. — Metsad tihenevad märkamatult ja tähelepanu pöördub suurtele puuvirnadele, mis seisavad kohati palistustena tee ääres. Palju metsa laastatakse, aga siin paistab metsal kui lõpp puuduvat ja see silmaring seisab ikka vangistatuna ning liikumisvabadus piiratud. Liigume nime järele maanteel, kuid see on nii pehme, et auto lakkab edasi töötamast, rabeleb liivas ja tekib küsimus, kas siis peamegi jääma siia džunglisse?

Ürgmets oma õudsustega. Ei seda soovi keegi. Isegi karu nähti juba, kes aga siiski lõpuks osutus kavalaks meheks, kes ennemuiste karu sellega pettis, et ise naeri juurikaid sõi ja mesikäpp naerilehtedega pidi leppima. Ja et mitte jääda peatuma, ronime autolt maha, aitame autot tagant. Ja ühenduses seisab jõud! Võime jälle nautida maalilisi metsapilti, kus domineerivad kollakaspunased männitüved ja valged sookased lillal kanarbiku tagapõhjal, ja vahetevahel vilksatab isegi metsikuid umbjärvi.

Jõudes lagedamale, näed midagi mõjuvat ja uhket. Ah — jaa, see on Pühtitsa klooster, asutatud siia rahulisse paika nende jaoks, kes rahu ja õndsust taga

»Teie sääl! Vast lõpetaksite jutujamise!«

nõuavad, olles tüdinenud ilma kärast. Välistelt aukartust äratav tempel tõstab oma kul-lased kuplid siniste avaruste poole; kollased, punased, rohelised värvikoloratsioonid, tarvitatud kindlapiirilisel, mõjuvad elavalt templi kaarestikkudes ja kumerustes. Huvitav on aga tutvuda säälse sisemise eluga. Astudes sisse kloostri raudsest pääväravast müüri-ga piiratud õuele, siirdub kahtlemata mõte tagasi keskaega, kloostrite õitseage, millest siin säilinud ainult miniatüürne mälestus. Elanikud, nunnad on taandanud elamute nurkadesse ja teevad väiksemaid käsitöid, mida muidugi ohtrasti ostmiseks pakutakse. Sää! kõnnib kepi najal tudisev vanake, murtud pikka-

dest eluaastaist. Ta on järjekordsele harvadele jalutuskäigule tulnud, et külastada oma kadunud elukaaslase, endise vene vürsti hauda, kes lasknud end siia maa-mulda sängitada ja selleks ehitanud kirikugi. Üks teine vähem kirik on ehitatud veel ühe rikka kaupmehe poolt allikale, kust väljavoolaval veel olevat imettegev mõju silmadele. Ka nimetatud kaupmees, olles pime, saanud siin nägijaks ja selle suure õnnistuse ohvriks siis lasknudki püstitada kiriku. Lahkudes omandame mälestuseks ülesvõtteid, kaheldes, kas satud veel kunagi siia rahulisse paika, soode ja metsade taha. (Järgneb).

E. Allik.

Käisin suplemas.

Üks suvine veste.

„Jäss! Kas tuled?“

„Muidugi“.

„Nuru! Sa tuled kah?!“

„Ei noh, — mina ikka!“

Niisugune lakooniline jutuaajamine leidis aset alles hiljuti. Selle algatajais olime meie — „Mooses“ ja mina. Otsisime nimelt ohvreid, kes meiega ühes „kupsu“, s. o. suplema tuleksid. Päike oli võtnud kõigil „vatis“ seljas aurama ja „Nuru“ — teate küll, see mu endine pinginaaber — oma tavalise nohisemise asemel lõõtsutas kui jõehobu. Minul oli kah krae higine ning „Moosesest“ ei maksa rääkidagi. Too oli näost lilla ja uuris ühe silmaga kraadiklaasi, kuna teisega valis uut liiget suplemaminejate gruppi. Kraadiklaasil polnud teps mitte enam võimalust tõusta ja uusi tulijaid polnud ka leida. Nii otsustasime oodata tunni lõppu, et siis, nii nagu koivad võimaldavad, ujulasse lipata.

Oli kuues tund ning seetõttu pingis istumine liiga piinav. Sellele seltsis veel kole kuumus. Ajaviiteks uurisin „Moosese“ näritud sulepääjuppi ning kujutasin ette, kui pikk see võis olla paar aastat tagasi. Tagapingis ümises keegi tütarlaps ning õpetajanna uuris jälle, kust need imelikud hääled võiksid tulla.

Lõpuks peatus minu juures ja küsis:

„Kas teie teete hääli?“

„Ma natuke tegin jah“, kohmasin lõpuks nii pool nalja pärast.

Taipasin, et kästi välja minna. See oli nüüd küll taevast saadetud!

Võtsin portfelli nurkapidi pihku, panin kaanest-kaaneni täis ning „vajusin“ klassist välja. Sain selle „nõksu“ abil hulk aega enne teisi ujulasse ning võisin see pool tundi muhedasti vees liguneda, millal teised koolis „ajudega liigutavad ja „kolpa“ vaevavad.

Allruumis andsin tülika portfelli järgmise päeva hommikuni Vaska kätte hoiule ja algasin matka piki Emajõe kallast „paadimismaja“ poole.

Kui see lõpuks silmapiirile kerkis, hakkasid selgroos niisugused uut moodi magusad valud edasi-tagasi sähvima. Nende valude pääpõhjus oli vist see, et läksin sel kevadel esimest korda suplema ja kui ma kevadeti esimest korda suplema sammu, siis mõtlen ikka himuga: „Kui nüüd äkki ujumine meelest ära on läinud!“

Kümne sendi eest üürisin „pisikese toakese“, võtsin südame rindu ja kõndisin liivale, mis kui Norra rännik

oli täidetud siin pleekivate inimestega. Kümme kõvera ninaga juudipoissi mängisid võrkpalli ning üleval palkonil, säääl, kus raadio laulis, pildusid poisipõngerjad pleekijatele liiva selga. Lasksin enese siruli, kukal vastu kuuma liiva.

Silmapiir just väga lai ei olnud, kuid seda laiem oli kuulumispiirkond. Üks kõverate jalgadega vanem härra kiitles, et tema viibivat kaks minutit vee all. Teine seletas, et tema oskavat crawli. Keegi vana hambutu naljahammas kõneles, et tema oskavat nii hästi ujuda, et selle viimase toimingu juures vett üldse ei vajavat. Mul oli kange tuju öelda, et kui teil õnne on, saate ka näha, kuidas koera ja konna moodi ujutakse.

Siis ajasin enese püsti ning laveerisin lamavate kogude vahel kuni veejõneni. Läksin mehiselt kuni põlvini vette ning oleks veel enamgi läinud, kuid — enne kui tähtsama näo ette sain teha, lendasin kustki saadud tugeva tõuke mõjul üleni vette ning vajusin silmapilkselt vee alla.

Kole olemine, jalad ja käed olid kui tina täis ja pää kumises kui tühi vaat. Hirmuhigi tuli otsa ette. Töötasin, et kui nüüd veel pääsen, siis õpin korraks kas või vene keelegi selgeks! Kui ainult pääseksin!

Tundsin, kuidas üks libe asi mu vasakust jalast kinni haaras ja veepinnale tõstis. Pää vajus veel madalamale — liiva sisse. Hirmuga soovisin: „kui inimesed suu asemel ometi läbi jala hingaksid! Siis kisuti ka teine jalg pinnale ja nüüd istusin kui ankur päädpidi põhjas. Silmi ees virvendas kollakas vesi ja keegi kõditas tuttavalt kombel jalatalla alt. Ühesõnaga — kole seisukord!

Ei mäleta, kaua ma nii veealuste mätaste vahel hõljusin, kuid seda mäletan küll, kui mind veepinnale tõmmati.

Kui üleliigselt võetud vee välja puristasin ja silmamunad jälle loomulikult seletama hakkasid, siis kaesin, kes see niisugune tüüp on, kes avalikus kohas ja päise päeva ajal tuleb uputama.

Uurisn ning jõudsin selgusele, et see „tüüp“ ainult mu koolivend „Edžö“ võis olla. (Teate küll, seesama, kes kord klassist koosoleku ajal läbi akna välja hüppas, seda arvesse võtmata, et ta teisel korral viibib.) Ta seisis ühe suurema mehe selja taga ja puhas suud mudast, mille temale olin visanud. Pool nägu oli lillakas. (Sellest viimasest tõigast võite näha, kui valusa löögiga inimene teinekord võib olla). Mul hakkas vahest poisist hale. Läksin tema juurde ja küsisin, kuidas ta nii ruttu siia sai.

Kihutasime uudishimulikud juudid poisid eemale ja vajusime liiva, et teisi koolivellesid oodata. Lubasid teised ju kõik kindlasti tulla. Kell hakkas juba kolm saama, kuid poisist mitte lõhnagi. Ajaviiteks küsisin „Edžö“ käest, et miks ta mu ära tahtis uputada. Too tegi kavala näo ja seletas, et tahtnud vaadata, mida ma tegevat vee all olles. Nähes mu „julgeid“ toiminguid, olnud nii imestanud, et mu jaladki enesele pihku unustanud. Pääle selle olevat ma ühe juudipoisi kaelast saadik liivasse lõõnud.

Mind hakkas asi huvitama. Küsisin:

„Kas ma siis sulle ei lõõnudki?“

„Ei, seda luksust sa enesele lubada ei saanud,“ vastati rahulikult.

„Aga kust sa selle lilla pleki näole said?“ küsisin edasi.

„Ah, selle jorjeni?“ tähendas „Edžö,“ „selle sain siis, kui aknast alla hüppasin“.

Imestasin „Edžö“ kõvu konte, keerasin teise külje ja ootasin veel ühe tunni. „Edžö“ muidugi ka. Kui tund täis, ootasime veel teisegi ja lõpuks kui päike kella viie ajal enam nii „priskesti“ ei „näkanud“, töötasime sissevedajatele sõpradele kättemaksu, rõivastusime ja sammusime linna poole.

Jõudes Kivisilla juurde, Kalda tänava otsa manu, nägime, kuidas trobikond väga tuttava näoga poisse majasse kadus, millel ilutses silt „Heli“.

... Piletihinnad olid seekord 35 senti ja — meil polnud mitte punast krossigi ...

Villu T.

Matkamuljeid.

III-b klassi ekskursioon Lõuna-Eestisse kevadel 1934.

Neljapäeva hommikul kell 8 algasime kooliõnelt oma teekonda Lõuna-Eestisse. Väljusime Tartust veoautol Rāpina teed mööda. Ilm oli ilus, nagu eelmistel päevadelgi. Kõikide soov oli: ära siit tolmuste linnamüüride vahelt — vabadusse — haljendavasse kevad-looduse rüppe. Tolmust me siiski ei pääsenud. Seda jätkus igaühe rõivastele ja näole. Tolm aga ei rikkunud sugugi me tuju. Luunjas sõitsime parvega üle jõe. Möödusime Võnnu kirikust. Esimene peatus oli enne Rāpinasse jõudmist metsa vahel. Jooksime alla niidule, kus voolas jõgi. Mõned istusid jõekaldale ja nautisid kevadist loodust, teised korjasid lilli ja kilkasid. Päike paistis. Kaudu me siin ei peatunud, sest pidime õhtuks jõudma Petserisse. Autojuht oli vahepääl auto kaskedega ehtinud. Hoopis teine tunne kohe! Sõida kui kaasikus. Umbes kell 11 jõudsim Rāpinasse. Vaatlesime kirikut ja paberivabrikut. Tähelepanu paelus Võhandu jõel asuv vabrikutamm, kus kohav vesi hooga kihutas astmelises sängis, õhku aurupilvi paisats. Taas nirises vesi teise silla alt aeglaselt kivise põhjaga sängis. Käisime jões keha karastamas. Lonkisime veel pargis ringi ja seadsime sammud auto poole. Sõit jätkus. Järgmine peatus oli Vööpsus, kus vaatasime sadamat. Ja jälle edasi Mikitamäe küla poole. Kõik olid huvitatud Ivvanist, Mikitamäe laulusast. Sinna jõudnud, selgus aga, et Ivvan on raskesti haige. Tähelepanu kõitsid siiski rahvarõivais setu naised. Tõesti omapärane rõivastus. Käisime ka ühes suitsutares. Siin oli keegi vanem naisterahvas väga kuri: tahtis meile nõge nina päale tõmmata. Katsusime, et rutem välja saime. Nüüd sõitsime Värskasse. Värskas läksime esmajoones suprema Pihkva järve sopp. Pääle keha karastamist võtsime autost oma toidupambud ja läksime metsa lõunastama. Isu oli hää ja auto juurde tagasi tulles tundus, et toidukandam on jäänud palju kergemaks. Algas sõit meie sihtkohta — Petserisse.

„Juba paistab!“ hüüdis keegi ning tõesti näen maja vaatepiiril. Natuke maad veel ja olimegi linnas. Peatusime, auto võttis bensiini. Heledapäine tütarlaps sai mahti kõnetada möödaminevat Petseri poissi. Küsiti esmajoones: „Kas täna õhtul on mõnd „gulänjet“? Poiss naeratas ja seletas, et see on laupäeva õhtul. Ent oli alles neljapäev. Jõudsim kloostrile ette. Esimesena nägime majakest, kus seis vanker, millega olla Peeter Suur sõitnud. Vankri all lookles puust madu. Sammusime kloostrile esisele. Kloostri potisinised tähekestega ilustatud kuplid tõusevad kõrgusse. Aukartusega vaatasid õpilased

pühi pilte kloostrile seintel. Meile sai osaks õnn kuulata ka kellade helisemist. Sääll juba tuligi mustamantliga munk ja viis meid kloostrile sisemusse. Igaüks sai ühe künkla ning munga juhatusel laskusime maaalusesse käikudesse. Käigid on külmad ja pimedad. Iseäralikud võbinad jooksid üle selja. Munk näitas meile vanu hauakambreid. Ühe käigu lõpus asub jumalaema pilt. Jalutasime edasi mööda pimedaid käike, kuni meile päikesevalgust hakkas paistma. Selle järele viidi meid kirikusse, kus on ühe püha mehe haud. Harjumata pimedusega võisime alles veidi aja pärast näha kiriku toredust. Edasi läheb tee aeda, kus kasvab püha tamm. Igaüks katsus puudutada tamme ning mõnel õnnestus isegi selle koort näpsata. Aiast võib näha kõiki kelli. Suurim neist on Juhan Julma kink. Aiast läksime varakambrisse. „No sääll on alles varandust! Egas seda muidu nii ei lukustata,“ mõtlesime meie. Kui ukсед avatud, tormasime rüsinall klaaskappide manu, silmad ahnelt kiindunud hiilgusesse. Ühte kappi on paigutatud preestrite peenelt tikitud rüüd. Nägime ka Juhan Julma abikaasa valmistatud seinavaipa. Kõik nähtud, siirdusime õuele, kus asuvad kloostrile kaevud. Üks kaevudest on 55 silda sügav ning asub ilusas lukustatud majakeses. Kloostri õuel asub ka kauplus, kust võib osta mälestusesemeid. Osa õpilasi sammus kauplusesse, osa läks uude kloostrikirikusse. (Sääll oli parajasti jumalateenistus) Kirik seestpoolt on imestamisväärne. Eriti ilusaks teeb teda lagi, mis täis iga-suguseid pühi maale. Viiruki- ja künkla-lõhn mõjub uimastavalt. Väljudes kirikust anti meile vaba aega. Siirdusime salkade kaupa linna vaatlema. Petseri on tüliselt rāpane, ainult uues linnaosas on näha moodsaid maju. Ööks meid linna ei jätud, vaid viidi Košelki külla. Vaatamata hilisele ajale ei mõtelnud keegi magamisele, läksime ümbrust „kaema“. Kui juba küllalt luusitud, tulime tagasi ja hakkasime magama valmistuma. Ölekood ootasid juba. Mõni näris veel pooleli jäänud võileiba ja pugus siis põhku. Kuid magada ei saanud ükski: keegi kihistas, teine otsis tekki, kolmas tegi norskamis-harjutust, neljas pildus patju. Viimaks jäime siiski vait. Vaikust aga kasutas unetaat ning sulges meie silmad.

Järgmisel hommikul läksime külla laulikut otsima. Košelkis laulikut ei ole ja nii tuli meil jalutada Molnika külla. Sinna jõudnud, saime teada, et laulikut ei ole kodus. Tema asemel nõustus keegi setu-naine meile laulma. Meile näidati ka rõivaid ja muid ehteasju. Setu naised olid väga lahked ja jutustasid säälest elust-

olust. Siirdusime tagasi Košelkisse ja säält Irboskasse. Siin olid allikad eriti huvitavad, mis kõva hooga lubjakivisest kaldast välja jooksevad ja isegi veski panevad käima. Väga huvitavat pilti pakkus ka ürgorg oma järvedega, Irboska kindlus ja lõpuks kipsitööstus. Siit kihutasime Vastseliinasse, kus asub salapärane kindlus. Vastseliinas lõunastasime ja siis Haanja kõrgustikule. Sõites mööda nõorsirget Pihkva maanteed, kilomeetrid nagu iseenesest kaovad tulde. Maapind alatasta tõuseb. Igal pool võib märgata järvi. Peatusime Munamäel. Võidu tormasime mööda teerada üles. Igaüks püüdis esimene olla. Munamäe vallutas meie „atleet“, kuna meie endine „Munamäe vallutaja“ sai

4-nda koha. Läksime vaatetorni, kust avaneb avar vaade üle metsaga kaetud kühmude ja nende vahel asuvate järvede. Ostsime mõned fotod mälestuseks. Jätksime sõitu Rõuge suunas. Öö veetsime Rõuge koolimajas, kuid mitte nii lõbusalt kui Košelkis. Järgmisel hommikul vaatsime ümbrust. Ronisime mööda Ööbikurou veeri ja kõndisime Eesti sügavaima järve kaldail. Ja siis Võrru.

Viimane peatus oli Taevaskojas. Siin graveerisime oma nimed kõrgesse kaljusse. Ja siis Tartu. Terve tee kestis laul ja roidumust polnud kelleski märgata vaatamata sellele, et juba 3-ndat päeva olime teel.

J. V - s.

Kuidas kuskil räägitakse.

Hülgepüük.

Kuusalu rannamurret.

Ma räägin teile ühe tügü hülgepüüst. Ega sen polve inimesed tiie, kuda hülge püüd enne oli. Nüüd on püssid juo, siis ei old muudkui keppijegä käüdi, piik oli otsas.

Nuo läksimme ühekorra siit menemä, muidugi mitma mihe, paat kaasas ja kuerad ka. Kuer hakkas menemä juo, nenä püstü. Ma näin kohe, et küll siin ige midägi nüüd on. Kuer kadus jääkrunnije taha ärä, mina leikan järel. Nuo kuulengi kuera haukumist pield. Mina ligemäs ka, vahin krunnije tagand. Neh, kuer siel kippub hülge kallale, hüle hoidap poiga, kui koer ligi läks, tembas käbägä kohe. Mina vahin jääkrunni otsas ja arvan, et noh egä selle ligi pääse: kui lähän ligemas, sie lähteb ala. Aga sain vähä aigo vahtind siel, eks jäätükk livestüs jala ald ärä, langesin kolinal maha. Egä hüle mend ala ühtä, tegeb aga suure

kisa ja minu puole. Ahah, mul on sinuga aiga, ei sul oleki auku; oli last augu kinni külmädä, nää, sie oli nüüd matkai. Mina lähän sinne ja virudan puoshaagiga pähä. Nuo ma olin sel ajal viel nuor tugev mies, hülgel langes pää norkku, aga puoshaagi vars läks ka katki. Vot siel kargan kaksiti ta selgä ja hakkan sugema puoshaagi varrega pähä. Hüle laskeb küllilä mul jalge ala. Olis voidnd tappada minu kohe siel ärä, aga ei old muistust enämp niipalju. Kiers viimäks toisele küllile, siis sain jala ald ärä. Ah, oli ka igä peris tugev pois: kakstoist leviskä oli rasva, ja nii jäme oli sinder iest, et kui kävin kaksita ta selgä, ei jalad puutuned mul maha. Küll oli tüöd mitma mihe, enne kui sen jääld ärä saimme.

„Eesti Keelest“.

Keel — tuim ja ebateadlik harjumus igapäevases elus. Keel — nõtke ja võimusetrikas objekt luuletaja ning fantasööri käes!

Ja see luuletai ning fantasöör on nagu prints van Lerberghe'i novellis Séléction surnaturelle, kes sõidab välja merele laevaga, mis on täis sõnu, viskab merre kõik raske, tuima, liikumatu sõna-ballasti, et leida kõige ilusamat: J'aspire!

Fr. Tuulas.

Kirjandus.

Paganad.

Ferenc Herczeg. Ungari keelest tõlkinud A. Murakin.

Meie lõunahõimude madjarite hingeelu ja laiutavate pustade parim peegeldaja on käesoleva romaani autor Ferenc Herczeg. Romaan „Paganad“ tutvustab meid Ungari maa ja rahva ajaloolise paganuse ristiusku pööramise momendiga ning viimase suure vabastuskatse — mässu sündmustikuga. Seda Herczeg'i romaani võib võrrelda Bornhöhe „Tasuja“ ja J. Aho „Panuga“. Kõigis leiab kirjeldamist vastava rahva suhtumine ristiususse. Kõige paremini väljendab seda Herczeg sõnades: „... See on nagu mingi vormitu rusikas, mis haarab kõrist ning rutjub maha vaba pusta. Või nagu must surnukirst, millesse on maetud rahvaste vabadus.“

Ürgsed paganuse esindajad, manatargad, jäävad surmani truuks oma usule ja kõik need kalurid, sulased ja kanneldajad käivad küll kirikus, kuid harduses kummardavad oma iidseid jumalaid. Romaani läbib võimsana Doonau pustarahva hing, kangelaslik, julge, vabadust armastaja, läbi imbunud pustade ääretuse ja kahiseva kõrkjastiku romantikast. Petšeneegide päälikus Alpär'is kehastub kõige selgemini just madjarite muistne isandlik ning jonnakalt iseteadlik oma rahva vaimu ja vabaduse jumaldamine.

Juba lapsena, siis kui uue usu toojad pühitsesid peiesid ta isa-pääliku ja kogu madjarite kalmukünkal, toodi ta kloostrisse. Kuuldes aga taas tuule vihinat, pustade vaba hõngu, mis kord paisutas ta isa telkkoja puldanit ja mängles lahingratsu lakaga, sulgusid taevariigi väravad ja kiidulaulude asemel mõlkusid tal mees petšeneegide sõjalaulud ning hing seikles sügaval pustas. Liig sügavasse verre on aga süübinud ristiusu dogmad. Ei aita pusta kutsed ega manatarga manitsused.

Õnneliku juhuse kaasabil saadetakse Martón suurte ülesannetega pustarahva juurde. Tema, ühes Omadi, endise pustaröövli päälikuga jõuab seikluste saatel pustaemanda palge ette. Petšeneegid

tunnevad kohe Martón'is päälik Alpär'it ja on vaimustuses ta — taasleidmisest.

Koju tagasi pöördub ta ühes Gsanädi maalinna pääliku tütre imeilusa Angyika Zenobia'ga, kellesse ta armub. Maalinna jõudes heidetakse Martón vangis uskmatuse pärast. Petšeneegide hiilgav sõjavägi päästab ta ja noorest kanoonikust saab vahva väepäälik Alpär.

Kogu madjarite maa valmistub sõjaks rõhujate vastu. Eduga võitlevad madjarid oma kuulsate juhtide Alpäri, Zevente ja Vata juhatusel ning võidavad. Lahingumõllust leiab Alpär oma kallima Angyika Zenobia, kelle koju saadab ustavate sulastega. Ka Alpär pöördub oma väega koju. Vahepeäl hävitatakse aga kõikide väepäälikute sõjaväed, eesotsas Levente'ga. Mullasse maetakse rahva vabadus ja paganus.

Veel kurvemaks muutub Alpär kodus, kui kuuleb, et pustaemand on armukadeduses põletanud Angyika. Vihahoos tõukab ta pustaemanda, kes selle peale ratsutab uhkelt laia kõrkjastikku. Petšeneegid teevad suured parved ja söidavad pikki Doonaud ühes Alpär'iga oma vellede suur-petšeneegide poole.

„Suur parv ujus pikkamisi ja vaikselt kalda poole, otsekui oleks see mingi hiiglasuur must surnulava, mis kannab surnud jumala korjust: üht surnut jumalat, kes oli sündinud koidupunetaval hommikumaa ja kelle oli tapnud õhtumaine loojak.“

Meisterlik on Herczeg tüüpide kujutamises ja maastiku maalimises. „Paganais“ võlub ta meile muistse Pannoonia looduse: lõõmava, kirgliku, nukra, üleva ja metsiku pustade ääretuse ja Doonau metsikute rabaste kallaste haarav nukrus kerkib romaani lugedes otse kombatava värvikusega meie silmade ette. Ja kõige selle vormijaks on autori siiras ja lihtne, kuid kunstiliselt täiuslikkuse viidud keel ja stiil. Ta peen, ühtlasi õrnamaiguline keel on põimitud tüsedate rahvapäraste ütluste ja võrdlustega.

Loodan, et meie hõimude kangelaslik ja haarav romaan „Paganad“ leiab ohtrat lugemist meie kooli kasvandikelt.

F. Kuhlbach.

Quo vadis.

Henrik Sienkiewicz'i tähtsaim teos, ta ajalooline romaan „Quo vadis“, käsitleb ristiusu ja Rooma riigi vahelist võitlust, kuulsaid tseesar Neero aegseid kristlaste tagakiusamisi. Viimasest hoolimata samub ristiusk võiduradadel. Romaan on kirjutatud haruldase ajaloolise täpsusega. Tegevus on rajatud Rooma elule-olule Neero valitsuspäevil. Hingeliselt ja tegeliku elu lähedaselt kirjutatud „Quo vadis“ kajastab tolleaegset kristlaste kurba traagikat verejäänulise ja toore türanni all. Iseka ja äärmiselt julma tseesari naeruväärne enesehindamine kõigil aladel on tabavalt kujutatud: kõikjal peab ta end ainulaadseks jumalikkuseks!

Romaani sisu moodustub tseesari nõuandja Petroniuse õepoja Marcus Vinitiuse läbielamusist Aulus Plautiuse kasutütre, kuningatar Lygia Callinaga.

Noorur kohtab Lygiat ta majas ja armub ilusasse kristlannasse. Tseesar laseb Lygia kodust ära tuua, et teda Vinitiusele anda. Lygia kuuleb tõe ja kristlased vabastavad ta, viies endaga. Kaua otsib nüüd meelega Vinitius — tagajärjeta! Alles Rooma põlemisel leiab ta otsitu ja laseb

ühtlasi end apostel Peetrusest ristida. Linna põlemisele järgneb teatavasti pöörane kristlaste tapmine. Leiutatakse õudseid piinamisviise. Lygia neegerori võidab areenil tohtu sõnni ja päästab seega oma käskijanna metsalise käest. Rahvas märatseb vaimustunult ja nõuab neile armu. Nii sünnibki. Autor lõpetab teose:

„Ja nii möödus Neero, nagu mööduvad marud, äikesed ja tulikahju, sõda ja katk, Peetruse kirik aga valitseb veel tänini Vatikani kõrguselt linna ja maailma.

Endise Kapeni värava kõrval aga seisab tänapäev väike kabel veidi tuhmunud päälkirjaga:

„Quo vadis, Domine?“

Romaani käik on kumavast koidukul last kustuva ehavalgeni lohutus „valgusenõudjaile“, sest hää võidab ikka lõppeks ja rahuigatsejate lootused täiduvad. Teosest jääb vähe masendav tunne. Tegevustik langeb ühest äärmusest teise. Lõpp aga jahutab mäslavust ja võib õigusega anda jutustisele päälkirjaks: „Quo vadis?“

„Quo vadis“ oma põneva sisuga ja ajaloolise miljööga on eriti sobiv lugemiseks noortele. Ta on ilmunud „Looduse Kuldraamatu“ seerias.

M. Tõnisson.

Koolielu.

„Iloli“ tellijad üksikutes klassides.

Klassid on järjestatud tellimuste protsentuaalse rohkuse järgi.

Klass	Tütari. üldarv klassis	«Iloli» aastat. tütarl. arv	«Iloli» aastat. tütarl. 0/0	Poiste üldarv klassis	«Iloli» aastat. poiste arv	«Iloli» aastat. poiste 0/0	Õpilaste üldarv klassis	«Iloli» aastat. arv	«Iloli» aastat. 0/0
V a	26	26	100% ⁰	4	4	100% ⁰	30	30	100% ⁰
V b	17	17	100% ⁰	5	2	40% ⁰	22	19	86% ⁰
III keskk.	24	22	92% ⁰	26	20	77% ⁰	50	42	84% ⁰
IV a	15	13	87% ⁰	8	6	75% ⁰	23	19	83% ⁰
III kk.	21	16	76% ⁰	6	6	100% ⁰	27	22	81% ⁰
II kg.	27	18	67% ⁰	16	10	63% ⁰	43	28	65% ⁰
III kg.	37	26	70% ⁰	14	7	50% ⁰	51	33	65% ⁰
IV b	17	10	59% ⁰	8	6	75% ⁰	25	16	64% ⁰
II kk.	27	17	63% ⁰	5	3	60% ⁰	32	20	63% ⁰
I keskk.	5	2	40% ⁰	8	4	50% ⁰	13	6	46% ⁰
I kk.	35	15	43% ⁰	15	8	53% ⁰	50	23	46% ⁰
Kokku	251	182	73% ⁰	115	76	66% ⁰	366	258	70% ⁰

Möödunud õppeaastal oli tellimuste üldprotsent samuti 70 (263 tellimust, 373 õpilast), tähendab huvi «Iloli» vastu püsib samal tasemel.

„Iloli“ toimetusest.

Tänavu algab „Iloli“ oma viiendat aastakäiku ja loodab töötada sama edukalt kui eelmiselgi aastal. Ehkki möödunud aasta viis enesega kaasa hulga häid kaas-töölisi, julgeb „Iloli“ siiski loota, et ta sisu ja välimus selle all ei kannata ja võibolla tõusebki veel. Leidub ju meil koolis palju kirjandus- ja kunstiaandelisi õpilasi, kes on valmis rakendama oma andeid „Iloli“ hääks. „Iloli“ välimuse kaunistamiseks otsustas „Iloli“ toimetuse välja kuulutada kaaneka-vandite võistluse. Kolmele kohaletulijale on määratud auhinnad: I auhind 2 kr., II „Iloli“ käesolev aastakäik ja III pool „Iloli“ käesolevat aastakäiku. Züriisse valiti: hr. E. Ahas, hr. K. Väärsi, õpil. J. Virks, L. Sutt ja M. Tõnison.

Kuid „Iloli“ ei ela mitte hingest ja õhust, vaid ta peab ka majanduslikult olema kindlustatud. Päämisteks kindlustajateks on muidugi õpilased ise oma aastatellimustega. Ent ärge leppige ainult omade tellimustega, vaid hankige neid ka väljastpoolt vilistlastelt, ja teistelt asjasthuvitatult. Pääle tellimuste on hääks sissetuleku allikaks veel kuulutuste hankimine. Möödu-nud aastal moodustasid kuulutuste sum-mad kaunis kena osa „Iloli“ sissetulekust. „Iloli“ loodab, et ta ka sel aastal saab kuu-lutustest sissetulekut. Kuulutuste hanki-mise töö lasub päämiselt talituse liikmetel. Et kõik hästi korda läheks, on tarvis südi-dust ja optimismi.

„Iloli“ toimetuse.

„Iloli“ esindajad.

„Iloli“ esindajateks üksikutes klassides, kes hangivad „Iloli“ kaastöid ning kuu-lutusi ja levitavad „Iloli“ numbreid, on valitud järgmised õpilased:

I	keskk. kl.	— V. Entson,
III	”	— H. Sepp, H. Stroß,
II	kg.	— E. Tubin, J. Taavet,
III	”	— H. Jänes, H. Paabo,†
IV-a	”	— M. Tõnissou, E. Kiisk, E. Allik.
IV-b	”	— L. Mirt, A. Luik, J. Virks,
V-b	”	— E. Raudsepp, H. Mets, A. Kose,
V-b	”	— M. Krootman, S. Nieländer, A. Hagel.
I	kk.	— H. Karm, A. Kokaselts.
II	”	— E. Reiman, V. Odintsov,
III	”	— L. Laar, P. Naulin.

Kirjavahetusest soomlastega.

Läinud kevadel kujunes kirjavahetus hõim-lastega eriti intensiivseks. Oldi vaimustatud soome keelest ja paljud õpilased hakkasid seda koguni õppima. Suve jooksul on aga kirjavahetus katkenud. Loodetavasti ei jää see aga nii ja

ei tohikski jääda. Kõik ksv.-d suleliitlased, suled kätte, et kindlustada üha tugevamaid hõimu-sidemeid.

Ainult paaris klassis, näit: II KG ja IV b jätkub kirjavahetus sama intensiivselt kui keva-del. II KG. klassil on suleliitlasi 14, IV b klassis — 10.

Klasside omavalitsused.

Käesoleval õppeaastal on klasside oma-valitsustesse valitud järgmised õpilased:

I	keskk. kl.	— klassivanem J. Tamm, kirjatoimetaja L. Koger.
III	keskk. kl.	— klassivanem E. Alberg, sekretär H. Kiik, laekur A. Jürgenson, klassi esindajad õpi-laste esinduskogus — V. Kants, V. Moss; II kg. kl. — klv. L. Kõrevares, sekr. L. Kuus, laekur A. Ehrglis, klassi esind. E. Tubin, O. Liigand; III kg. kl. — klv. E. Kivivarre, sekr. L. Rump, laekur A. Kroon, kl. esind. E. Anberg, H. Paabo;† IV-a kl. — klv. H. Maas, sekr. M. Tõnisson, laekur A. Reiman, kl. esind. H. Maas, V. Toomik; IV-b kl. — klv. J. Virks, sekr. B. Hints, laekur E. Träss, kl. esind. L. Moss, A. Juks; V-a kl. — klv. L. Kuslap, sekr. L. Martinson, laekur H. Kõdar, kl. esind. L. Kuslap, H. Tammur; V-b kl. — klv. A. Karoles, sekr. M. Truus, laekur L. Klassen, kl. esind. S. Nieländer, A. Hagel; I kk. kl. — klv. A. Schlossmann, sekr. L. Põllusaar, laekur M. Audova, kl. esind. A. Ermel, V. Grünberg; II kk. kl. — klv. L. Vari, sekr. E. Ilves; laekur J. Parts, kl. esind. L. Vari, E. Ilves; III kk. klv. — K. Einberg, sekr. L. Jõe-saar, laekur O. Praks, kl. esind. L. Kübar, H. Kõiv.

Esmaspäevased kogumised.

Tänavuaasta on sisse seatud erilised õpilaste kogumised, esmaspäeviti enne tunde ülal saalis. Need kogumised hõl-bustavad kooli juhatusel edasi anda oma teateid õpilastele. Kogumusi kaunistavad muusikapalad ja ühislaulud. Olgu tähendatud, et need esmaspäevased kogumised kui ka palved, mis peetakse laupäeviti, algavad kell 8, mitte aga 10 minutit varem, nagu see oli möödunud aastal.

Õppetöö vaheajad ja üldised ning kohalikud pühad 1934./35. õppeaasta I poolel.

Õppetöö seisab kesk- ning kutsekoolides ja linnas asuvais algkoolides 29. ja 30. oktoobril («kliistri-pühad»). Jõulupühade puhul lõpeb õppetöö kõigis koolides reedel, 21. detsembril kell 12 ja algab maal asuvais algkoolides kesk-nädalal, 2. jaanuaril, teistes koolides esmaspäeval, 7. jaanuaril 1935. a.

Neljandate klasside ekskursioon M. Metsanurga kodukohta.

7. skp. hommikul sõitsime, IV-b kl. õpilased, rongiga Kärknasse. Säält matkasime M. Metsanurga kodukohta, Saare tallu, kus lahke perenaine meid kostitas õuntega. Peremehe lahel loal läksime M. M. teostes mainitud kodukaasikusse, kus ekskursiooni juht, õpet. hr. H. Jänes, andis lühikese ülevaate kirjaniku eluloost ja loominguist. Siit edasi mindi umbjärve äärde. Seega oli ekskursiooni ülesanne täidetud. Järgmine peatus oli Ässa talus, kus lõunastasime. Lõime siis talu koplis palli ja et rongini veel küllalt aega oli, otsustasime minna Pala linna. Siin lõbutsesime kuni õhtuni ning siis tulnud teed tagasi.

Ekskursioon õnnestus igapidi: ilm oli kiiduväärselt ilus. Eriti huumorit sünnitasid Allu plastikanumbrid ja Juhani kivi otsa ronimine, mis jäädvustati fotograafi poolt. Üldse kogu päeva kestel pildistati meid 8 korda.

Samasuguse kirjandusliku ekskursiooni tegid ka IV-a kl. õpilased 10. skp. Pääle eespool mainitud kohtade peatuti ka Soojamaa talus, kus vaadati talu eeskujulikke majapidamist.

KG III kl. ekskursioon.

8. skp. korraldas õpet. hr. E. Markus III kg. klassiga ekskursiooni Vasula voorele. Teel peatuti ülikooli kruusaaugus, kus vaadati mullakihte. Edasi siirduti põletava päikese all Vasula voorele, ekskur-

siooni sihtpunkti. Linna tagasi tulles peatuti „Andrese“ talus, kus joodi piima. Pikemalt peatuti Vasula järve ääres. Siin supeldi, einestati ja mängiti ilusal järve ümbritseval heinamaal, kust peagi siirduti linna tagasi.

TKG, TKK ja TLKK gaidide rühm.

Esimene rühma koondus peeti 18. sept., kell 17 kooli ruumes. Koondusel toimusid rühma staabi valimised.

Rühma vanemaks on prl. A. Kivi, juhiks — õpil. V. Nörmann, abijuhiks — õpil. L. Eilsen, vanemaks gaidiks — õpil. R. Puksing, sekretäriks — õpil. Jänes, abisekretäriks — õpil. E. Saks ja laekuriks — õpil. L. Jõesaar.

Valiti ka salkade juhatused:

I salga juhiks L. Laar, abiks E. Teppan, II salga juhiks L. Vöti, abiks L. Hunt.

Eeloleva talve töökavas on ette nähtud järgmist: võimlemine, suusatamine ja uisutamine, käsitöö ja gaid-eksamite ettevalmistamine. Rühm tahab ka välja anda oma ajakirja ja korraldada rühma-päevikut.

Koondusi peetakse kord nädalas. Rühma võetakse veel uusi gaide vastu, registreerida tuleb rühma juhile.

Velda N.

Toimetusele saadetud kirjandus.

TTG. Tartu Tütarlastegümnaasiumi ja Tartu Tütarlastekeskooli häälekandja. VII aastakäik. № 1.

Sisu: J. Roos, Uueks õppeaastaks. — H. Puusepp, TTG õpilasperere. — TTG seitsmes aastakäik. — Johannes Aavik. — rt, Tykike suve (luuletis). — H. P. Sygis (luul.) — H. P., Tulikera. — A. R., Prof. M. J. Eisen † — s, Koolireform. — Alter ego, Suvejuttu TTG pedagoogidest. — R-n, „Eugen Onegin“ „Vanemuises“. — TTG ja TTK Õpilaspere esindus 1934. — TTG ja TTK Õpilaspere vanem — A. R., Elfriede Haavakats †. — J. Aavik, Keelenurk. — Kooli elu.

Vastutav päätoimetaja: H. Jänes. Kirjanduslik nõuandja: L. Kuusler. Kunstiline nõuandja: E. Ahas. Majandusjuht: E. Moss. Talituse juht: K. Väärsi. Tegevtoimetaja: A. Hagel. Tegevtoimetaja abi: J. Virks. Sekretär: M. Tõnisson. Laekur: H. Paabo. Toimetuse liikmed: L. Laar, H. Mets, S. Nieländer, V. Oditsov, E. Raudsepp, E. Tubin. Talituse liikmed: E. Allik, V. Entson, P. Naulin.

Oma armsat klassivenda

Adolf Hindrikson'i

mälestab leinas

T. K. G. IV-a klass.

Raamatuid uusi ja tarvitatud.

Tapeete maitserikkaid, odavaid.

Seemneid aiavilja, lillede ja söödajuurikate kasvatamiseks.

OSTATE KÕIGE SOODSAMINI

F. VANATALU

ärst

Tartus, Promenadi 5. Tel. 3-97.

Tartu Kommertsgümnaasiumi Keskkooli ja Kaubanduskooli õpilased

Sügisel ostke kõik koolitarbed oma kooli

õpilaskooperatiivist

SAADAVAL:

vihikuid, sulgi, pliiatseid, sulepäid, kladesid, kummisid, skontopaberit, kirjutuspaberit, õpiraam., vormimütse, koolipõllesid jne